

Vergi Usul Kanunu'nda Düzenlenen “*Senede Bağlı Alacak*” Veya “*Senetli Alacak*” Ne Anlama Gelir?

Azmi DEMİRCİ
Baş Hesap Uzmanı

1. Vergi Usul Kanunu'nun Değerleme Hükümlerinin Önemi:

Bilindiği üzere, vergi hukukumuzda değerlemeyle ilgili hükümler, esas olarak Vergi Usul Kanunu'nun üçüncü kitabında yer alan 258 ila 330'uncu maddelerde düzenlenmiştir. Vergi Usul Kanunu'nda, değerlemenin tanımı doğal olarak amaca uygun bir şekilde, vergicilik açısından yapılmış ve 258'inci maddede “*değerleme; vergi matrahının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Vergi yükümlüleri ve özellikle de ticari işletmelerden kazanç elde edenler yönünden, muhasebe standartları ve Ticaret Kanunu gibi diğer mevzuatta iktisadi kıymetlerin değerlemesiyle ilgili çeşitli hükümler mevcutken, konunun ayrıca Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenmesinin temel nedeni; bir yandan vergi matrahının oluşumunu doğrudan etkileyen değerleme konusunda yükümlülerin kararsız kalmamalarını sağlamak, diğer yandan da keyfi ve subjektif değerlendirmelere imkan vermemek için, açık ve kesin düzenlemeler yapılarak vergi matrahlarının doğru olarak belirlenmesini sağlama ve matrahların aşındırılmasını engelleme düşüncesidir. Diğer bir ifadeyle, değerleme işlemi vergi matrahının hesaplanmasını doğrudan etkileyen bir işlem olduğu için, değerleme esasları vergi mükelleflerinin takdir ve değerlendirmelerine, kişisel mülahaza ve tercihlerine yer vermeyecek bir şekilde Vergi Usul Kanunu'nun 258 ila 330'uncu maddelerinde açık ve kesin olarak düzenlenmiş ve bu kapsamda Kanun'un ilgili maddelerinde; değerleme günü, değerleme esası, değerleme ölçüleri ve hangi kıymetin hangi değerleme ölçüsüyle değerlendirileceği açık ve kesin olarak hükme bağlanmıştır. Buna göre, vergi mükelleflerinin, hangi gerekçeyle olursa olsun, Kanun'da belirtilen esasların dışında ve bu esaslara aykırı şekilde, değerleme günü, değerleme ölçüsü tespit etmeleri ve herhangi bir iktisadi kıymeti kanunla belirlenmiş değerleme ölçüsü dışındaki bir ölçüyle değerlemeleri olanaklı değildir.

Belirtilen özellikleri dikkate alındığında, Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen değerleme hükümlerinin iki önemli amacının bulunduğu söylenebilir. Bu amaçlardan birincisi, değerleme esaslarını Kanun'da kesin ve açık olarak düzenleyerek, eşit vergileme (vergi adaleti) yönünde değerlemenin kişisellikten uzaklaştırması; ikincisi ise vergi matrahlarının, dolayısıyla da ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunun sağlanması ve bu suretle de vergi alacağının güven altına alınmasıdır.

Vergi Usul Kanunu'nun 261 ila 268'inci maddelerinde, yukarıda belirtilen çerçevede “*değerleme ölçüleri*” hükme bağlandıktan sonra, izleyen 269 ila 298'inci maddelerde değerlendirilecek iktisadi kıymetlerin ilgili olduğu vergiler esas alınarak, değerlendirme hükümleri iki ana bölüm halinde düzenlenmiştir. Bu bölümler sırasıyla “*iktisadi işletmelere dahil kıymetleri değerlendirme*” ve “*servetleri değerlendirme*” dir. Her bir bölümde, maddeler itibariyle iktisadi kıymetlerin değerlendirme ölçüleri belirtilmiş ve ayrıca her bir iktisadi kıymetin değerlemesinde özellik gösteren hususlar hükme bağlanmıştır.

2. Alacakların ve Senede Bağlı Alacakların Değerlemesi:

İktisadi işletmelerin yabancı para cinsinden alacaklarının değerlemesine ilişkin düzenleme VUK'un 280'inci maddesinde, Türk Lirası (Yeni Türk Lirası) cinsinden alacaklarının değerlemesine ilişkin düzenleme ise aynı Kanun'un 281'inci maddesinde yapılmış olup, söz konusu madde hükümleri aşağıdaki gibidir:

“Yabancı Paralar:

Madde 280- (485 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle değişen fıkra) Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır.

Yabancı paranın borsada rayici yoksa, değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca tespit olunur.

(4369 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle değişen fıkra, Yürürlük 29.07.1998) Bu madde hükmü yabancı para ile olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar hakkında da caridir. Bunlardan vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlar, bu Kanunun 281 ve 285 inci maddeleri uyarınca değerlendirme günü kıymetine irca edilebilir. Ancak senette faiz oranının yazılı olmadığı durumlarda değerlendirme gününde geçerli olan Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LIBOR) esas alınır.”

“Alacaklar:

Madde 281- (5228 sayılı Kanunun 59/1-b maddesiyle değişen ibare. Geçerlilik, 01.01.2004, Yürürlük; 31.07.2004) Alacaklar mukayyet değerleriyle değerlendirilir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır. (Değişmeden önceki şekli: Alacaklar mukayyet değerleriyle değerlendirilir.)

Vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacaklar değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır.

Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını ya Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile, değerlendirme günü kıymetine irca ederler.”

Yukarıda yer verilen madde hükümlerinden görüleceği üzere, yabancı para cinsinden alacaklar için hükme bağlanan değerlendirme ölçüsü, borsa rayici (döviz borsasının bulunmaması nedeniyle değerlendirme günü itibariyle Maliye Bakanlığı tarafından tespit

edilen kur) iken, Türk Lirası (Yeni Türk Lirası) alacaklar için hükme bağlanan değerlendirme ölçüsü mukayyet değerdir.

Buna göre, yabancı parayla olan senetli veya senetsiz alacaklar değerlendirme gününde Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen kurla değerlendirilecek, Türk Lirası cinsinden senetli veya senetsiz alacaklar ise muhasebe kayıtlarında gösterilen değerle, yani mukayyet değerle değerlendirilecektir. Ancak, VUK'nun yukarıda metni verilen 280 ve 281'inci maddelerinde “*senetli alacaklar*” veya “*senede bağlı alacaklar*” için özel düzenleme yapılmış ve gerek yabancı para cinsinden, gerekse Türk Lirası (Yeni Türk Lirası) cinsinden düzenlenmiş olsun, mükelleflere, “*senetli alacaklarını*” veya “*senede bağlı alacaklarını*” değerlendirme gününün kıymetine irca edebilme imkanı getirilmiştir. Uygulamada “*reeskont*” olarak adlandırılan ve değerlendirme günü itibariyle, vadesi gelmemiş olan senede bağlı alacakların değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değer (tasarruf değerinin) hesaplanması şeklindeki işlemler, söz konusu senetlerin vadesinin dolmamış ve dolayısıyla senede bağlı alacakların henüz tahsil edilmemiş olması nedeniyle yapılmaktadır. Reeskont hesaplaması sayesinde, vadesi gelmemiş ancak dönem kazancının tespitinde hasılat unsuru olarak dikkate alınan senede bağlı alacak tutarları üzerinden reeskont gideri hesaplanarak vergi erteleme yapılmakta ve “*dönemsellik ilkesi*”ne uygunluk sağlanmış olmaktadır.

Dönemsellik kavramı, işletmelerin sınırsız sayılan yaşam sürelerinin belli dönemlere (genellikle takvim yılı) bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden ayrı olarak saptanmasını ifade eder. Bu kavrama göre, faaliyet sonuçları ilgili olduğu dönemde değerlendirilir. Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi; hasılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması bu kavramın gereğidir.

Vergi hukukumuzun iktisadi işletmeler (ticari kazanç sahipleri) için benimsediği dönemsellik ve tahakkuk prensiplerinin bir sonucu olarak, reeskont işlemini, senede bağlı alacağın vadesi ile değerlendirme günü arasındaki zaman farkının senedin değerine etkisinin ölçülmesi şeklinde tanımlamak mümkündür. Reeskont hesaplaması suretiyle, senede bağlı alacak değerlendirme gününün kıymetine indirgenmekte (irca edilmekte), diğer bir deyişle senedin içerdiği vadenin oluşturacağı değer farkı (reeskont gideri) tespit edilerek dönem sonuçlarına (gider olarak) intikal ettirilmekte ve bu suretle alacak senedinin değerlendirme gününde tahsil edilmesi halinde sahibi için arz ettiği değere ulaşılmaktadır.

Senede bağlı alacakların reeskonta tabi tutulması işlemi mükellefler yönünden ihtiyari (bankalar, bankerler ve sigorta şirketlerinin senetli ve senetsiz alacakları için zorunlu) olmakla birlikte, senetli alacaklarını değerlendirme gününün kıymetine irca eden mükelleflerin, yine Kanun'un 285'inci maddesine göre borç senetlerini de aynı işleme tabi tutmaları zorunludur.

02.03.1995 tarihli ve 22218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 238 numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin “C - Alacak Senetleri Ve Borç Senetleri Reeskont İşlemleri” bölümünde reeskont hesaplamalarının yöntemi ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

3. “Senetli Alacaklar” veya “Senede Bağlı Alacaklar” Ne Anlama Gelir? Bu Alacaklar Hangi Özellikleri ve Nitelikleri Taşımaları Gerekir?

Vergi Usul Kanunu’nda reeskont işlemine tabi tutulacak alacakların “*senetli alacaklar*” veya “*senede bağlı alacaklar*” olduğu hükme bağlandıktan sonra, bu alacakların nitelikleri ve özellikleri yönünden herhangi bir tanım veya açıklama yapılmamıştır. Ancak belirtilen bu durum, anılan alacaklar yönünden herhangi bir özellik aranmayacağı ve her türlü senetli alacağın ya da senetli olduğu düşünülen alacağın reeskonta tabi tutulabileceği anlamına gelmemektedir. Zira, Vergi Usul Kanunu’nun bu konudaki hükümlerinin getiriliş amacı, bu hükümlerin Kanun’un yapısındaki yeri, Kanun’un diğer maddeleri ve diğer Kanun hükümleriyle olan bağlantısı dikkate alındığında; tanımı gereği “*vergi avantajı*” veya “*vergi erteleme*” olarak değerlendirilebilecek reeskont işleminin yapılabilmesi için, bu işleme tabi tutulacak “*senetli alacakların*” veya “*senede bağlı alacakların*” bazı özellik ve nitelikleri taşıması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Belirtilen çerçevede, üzerinden reeskont hesaplaması yapılabilecek “*senetli alacakların*” veya “*senede bağlı alacakların*” taşıması gereken özellik ve niteliklerle, belirtilen özellik ve nitelikleri taşıyan alacak senetleri üzerinden yapılacak reeskont hesaplamalarında önem arz eden konulara aşağıda başlıklar itibarıyla yer verilmiştir.

a. Alacağın Ticari İşletme Bünyesinde Doğmuş ve Hasılat Unsuru Olması Gerekir:

VUK’un ilgili hükümlerinin değerlendirilmesi sonucunda, “*senede bağlı alacaklar*” veya “*senetli alacaklar*” yönünden ortaya çıkan ilk koşul, reeskonta tabi tutulacak alacak senetlerinin ticari işletmeye ait olması ve ticari alacağı temsil etmesi gerekliliğidir. Bu yönüyle, reeskonta tabi tutulacak senetli alacağın dönem kazancını etkileyen gelir yaratıcı özelliği ya da hasılat unsuru olması gerekmektedir.

Reeskont işleminin yukarıda açıklanan mantığı, gelir ya da hasılat etkisi birden fazla yıla sirayet eden alacağın, dönemsellik ilkesi gereği tasarruf değerinin tespit edilerek, değerlemenin yapıldığı hesap dönemiyle ilgili ve izleyen hesap dönemi ya da dönemleriyle ilgili kısmının belirlenmesine dayanmaktadır. Ticari işletmenin hasılatını, dolayısıyla da kazancını etkilemeyen (örneğin hatır senedi olarak bilinen ve gerçek bir borç ya da alacağı yansıtmayan senetlere bağlı alacaklarla, işletme personelinden ya da üçüncü kişilerden olan, ancak işletme faaliyetiyle ilgili olmadığı gibi dönem hasılatını etkilemeyen) alacaklar senede bağlı olsa dahi, bu alacaklar için reeskont hesaplaması yapılması olanaklı değildir.

Aynı şekilde, avans olarak senet alınması durumunda, gelir kaydedilmemiş bir hasılat için gider hesaplanarak dönem matrahının azaltılması söz konusu olacağı için, bu senetlerin reeskonta tabi tutulması yasal düzenlemeler uygun düşmeyecektir.

b. Alacağın Senede Bağlı Olması Gerekir:

VUK hükümleri uyarınca reeskonta tabi tutulacak alacağın mutlaka senede bağlı olması gerekir. Senede bağlı olmayan alacaklar reeskonta tabi tutulamayacağı gibi, senetle taşınmayan (devir ve temlik edilemeyen), senet üzerinde gösterilmeyen ve dolayısıyla senedin nominal değeri içerisinde yer almayan tutarlar reeskont konusu yapılamaz. Bu husus, VUK’nun ilgili maddelerinde hiçbir tereddüt ve yoruma meydan

vermeyecek şekilde, açık olarak hükme bağlanmış ve sadece “*senetli alacakların*” veya “*senede bağlı alacakların*” reeskonta tabi tutulabileceği belirtilmiştir. Ancak, yine aynı Kanun hükümlerine göre, bankalar, bankerler ve sigorta şirketleri, senede bağlı olmayan alacaklarını da reeskonta tabi tutabilirler. Bu kişi ve kurumların dışındaki mükelleflerin, senede bağlı olmayan alacakları için, sözleşme ve benzeri dokümanlara istinaden, tutar ve vade belirleyerek veya sair suretle bu alacaklarını senede bağlı alacak olarak değerlendirmeleri ve bu alacakları için reeskont hesaplamaları mümkün değildir. Alacağın senede bağlı olmasından anlaşılması gereken ise, alacak tutarı için senet düzenlenmiş ve bu tutarın senedin nominal bedeli içerisinde gösterilmiş olmasıdır.

Konunun VUK hükümlerinden soyutlanarak sözlük anlamıyla ele alınması halinde, “*bağlı*”dan anlaşılması gereken; “*bir şeye bir bağ ile tutturulmuş olan*”dır (Okul Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000), “*bir şeye bağlanmış, onun koşullarıyla sınırlanmış olan*”dır (Büyük Larousse, İstanbul 1997). Mantık bilimine göre de “*bağlı değişken; bir niceliğe bağlı, onun kapsamına giren değişkendir.*”

Alacağın senetli veya senede bağlı olmasının VUK hükümleri yönünden önemi, yazımızın 2’nci bölümünde ayrıntılı olarak belirtilmiştir. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu yönünden ise, kıymetli evrak niteliğini haiz alacak senetlerinin “*illetten mücerret*” olarak sonsuz ve sorunsuz dolaşım yeteneğine kavuşmasının sağlanması bakımından, söz konusu senetlerin taşınması gereken şartlar arasında, diğer şartlarla birlikte “*kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedeli (nominal bedel) ödemek vaadini*”(TTK md.688) içermeleri gerektiğinin de hükme bağlandığını belirtmemiz yeterli olacaktır. Belirtilen bu noktanın konumuz bakımından önemi şuradadır; bir alacağın senede bağlı olduğu iddia ediliyorsa, bu alacağın alacak senedi üzerinde taşınması (senedin nominal bedeli içerisinde yer alması) gerekliliği yanında, bu gerekliliğin sonucu olarak, hiçbir kayıt ve koşula bağlı olmadan senetle birlikte tedavül kabiliyetinin de bulunması gereklidir.

Diğer yandan, 2232 sayılı İcra ve İflas Kanunu, kambiyo senetlerine bağlanmış alacakların esasen “*ilamsız takibe*”, kambiyo senedine bağlanmamış alacakların ise ancak bu konudaki ilamların icrası kapsamında “*ilamlı takibe*” konu olduğunu hükme bağladıktan sonra, Kanun’un 167’nci maddesindeki “*Alacağı çek, poliçe veya emre muharrer senete müstenit olan alacaklı, alacak rehinle temin edilmiş olsa bile, bu bölümdeki hususi usullere göre haciz yolu ile veya borçlu iflasa tabi şahıslardan ise iflas yolu ile takipte bulunabilir.*” düzenlemeyle, sadece kambiyo senetlerine bağlı alacaklar için özel takip usullerine yer vermiştir. Bu kapsamda, alacak senedinde yer almayan (senede bağlanmamış) alacakların İcra ve İflas Kanunu’nun “*ilamsız takip*”ve “*haciz veya iflas*” gibi özel takip usullerinden yararlanması da söz konusu olamaz.

Belirtilen hükümler çerçevesinde, reeskonta tabi tutulacak alacakların, Türk Ticaret Kanunu’nun 582-735’inci maddelerinde düzenlenen kambiyo senetlerine (poliçe ve bono) bağlı olması gerekir. Zira, VUK’un senede bağlı alacaklar yönünden reeskont işlemini hükme bağladığı 280 ve 281’inci maddesi “*iktisadi işletmelere dahil kıymetlerin değerlemesi*”yle, dolayısıyla da Türk Ticaret Kanunu’na hükümlerine tabi ticari işletmelerle ilgilidir. Bu kapsamda, Borçlar Kanunu hükümlerine tabi “*adi senetlere*” bağlı alacaklar reeskonta tabi tutulmayacaktır.

Diğer yandan, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre düzenlenen çekler, kambiyo senedi sayılsa dahi, reeskont işleminin konusuna girmez. Türk Ticaret Kanunu'nun 707'nci maddesine göre, çek görüldüğünde ödenmesi gereken ve buna aykırı herhangi bir kayıt varsa yazılmamış sayılan, keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmesi için ibraz edilebilen bir kıymetli evraktır. Bir başka ifadeyle, gündelik yaşamda üzerine vade yazılıyor ve bu şekliyle kabul ve işlem görüyor olmasına rağmen, çekin hukuki mahiyeti sadece bir ödeme aracı olmasıdır. Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 04/04/2000 tarih ve E.1999/408 K.2000/144 sayılı kararında, vadeli çeklerin reeskonta tabi tutulamayacağı açık olarak belirtilmiştir. Bu kararla, çekin vade ve faiz kaydı taşımasının yasal olarak mümkün bulunmadığı, uygulamada çekin çeşitli nedenlerle vadeli düzenlenmiş olmasının, adına çek düzenlenen yükümlünün, ancak değerlendirme gününde vadesi gelmemiş senede bağlı alacaklar için uygulanmasını öngören VUK'nun 281'inci maddesindeki düzenlemeden yararlandırılmasına olanak vermeyeceğine hükmedilmiştir. Bu nedenle, vadeli çeklerin reeskonta tabi tutulamayacağı yargı kararı ile kesinleşmiş bulunmaktadır.

Özetle belirtmek gerekirse, *“illetten mücerret”* olması nedeniyle ticari yaşamda kolay ve sonsuz dolaşım (ciro) imkanına sahip olan poliçe veya bonoya bağlanmadığı halde; tutarı, vadesi ve ödeme koşulları konusunda tarafların çeşitli şekillerde (örneğin yazılı sözleşmeyle) mutabık kaldığı vadeye bağlı alacaklar için, değerlendirme gününde reeskont hesaplanması yasal olarak mümkün değildir.

c. Alacağın Bağlı Olduğu Senedin Belli Bir Vade Taşınması Gerekir:

Reeskonta tabi tutulacak alacak senedinin belli bir vade içermesi gerekir. Senedin belli bir vadeyi içermesi; senet üzerinde yazılı vadeden önce senette belirtilen alacağın tahsil edilemeyeceği, borçlunun da bu vadeden önce senette belirtilen borcunu ödemek zorunda olmayacağını veya ödemeye zorlanamayacağı (kanunen veya sözleşme gereği muacceliyet kesbeden durumlar hariç) ifade etmektedir.

Reeskont işleminin mantığı gereği, ancak gelecek dönemde tahsil edilebilecek ve vadesi belli olan senede bağlı alacaklar için uygulanabilir. Yukarıda belirtilen şekilde TTK hükümlerine tabi bono ve poliçede bulunması gereken zorunlu unsurların başında vade gelmektedir. Vade yazılmayan senetler TTK hükümlerine göre geçerli olamayacağı gibi, VUK hükümlerine göre de reeskonta tabi tutulamaz. Bu şekilde olan, yani vade içermeyen senetler, TTK hükümlerine göre geçerli sayılsa bile, reeskont hesaplamasına esas teşkil edecek vade (süre) unsurunu içermemesi sebebiyle, bu senetler üzerinden reeskont hesaplaması yapmak, teknik olarak mümkün değildir. VUK'nun ilgili maddelerinde *“vadesi gelmemiş senede bağlı alacaklar”* ibaresiyle , senetlerin vade taşınması gereği açık olarak hükme bağlanmıştır.

d. Senede Bağlı ve Vade İçeren Alacağın Değerleme Günü İtibariyle Vadesinin Gelmemiş Olması Gerekir:

Bir alacağın reeskont işlemine tabi tutulabilmesi için, söz konusu alacağın bağlı olduğu senedin vadesinin değerlendirme günü itibariyle gelmemiş olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde, senetli alacağın değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği kıymet, yani

tasarruf değeri hesaplanabilir. Değerleme gününde vadesi geçmiş senetli alacak için böyle bir kıymetten söz etme olanağı bulunmamaktadır.

e. Alacak Senedinin Değerleme Günü İtibariyle İşletmenin Aktifinde Yer Alması Gerekir:

Reeskont işlemine tabi tutulacak alacak senedinin değerleme günü itibariyle işletmenin aktifinde yer alması gerekmektedir. Buna göre, senet üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtladığı için teminata verilen alacak senetleri için reeskont ayrılmaz. Ayrıca, alacak senedinin teminat gösterilmesi suretiyle alınan krediler için hesaplanan faiz ve benzeri finansal yükler doğal olarak dönem kazancının tespitinde dikkate alınacağı için, bu şekilde teminat unsuru olarak kullanılan alacak senetleri için reeskont hesaplanması ve hesaplanan tutarların da dönem kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mükerrer gider anlamı taşıyacağı için, kanunen kabul edilemez. Ancak, senet üzerindeki hak ve yetkiler yönünden herhangi bir kısıtlama getirmediği için, alacak senedinin değerleme günü itibariyle tahsile verilmiş olması, söz konusu alacak senedinin reeskonta tabi tutulmasına engel teşkil etmez.

f. Alacak Senedinin KDV'yi de İçermesi Halinde Reeskont Hesaplaması KDV Hariç Tutar Üzerinden Yapılmalıdır:

Yukarıda vurgulandığı üzere, alacak senetlerini reeskonta tabi tutmaktaki asıl amaç; tahakkuk ilkesi gereğince hasılat kaydedilerek dönem kazancının tespitinde dikkate alınan ancak henüz tahsil edilmeyen tutarların belli kısmının, dönemsellik gereği ilgili oldukları hesap dönemlerine naklini sağlamaktır. Hesap dönemi içinde gelir kaydedilmeyen bir tutarı reeskonta tabi tutmanın makul ve yasal bir nedeni bulunmamaktadır. Reeskont hesaplamalarında, gelir yazılan ancak henüz tahsil edilmeyen tutarların bir kısmı dönem sonunda gider olarak kaydedildiğine göre, hasılat kaydedilmeyen, kaydedilmesi de gerekmeyen katma değer vergisinin, alacak senedine bağlanmış olsa da reeskonta tabi tutulmaması gerekir. Nitekim, konuyla benzerlik göstermesi bakımından, avans olarak senet alınması durumunda bu senetlerin reeskonta tabi tutulması, gelir kaydedilmemiş bir hasılat için gider yazılarak dönem matrahının azaltıldığı gerekçesiyle 1993/1 sayılı VUK İç Genelgesi'nde de uygun bulunmamıştır.

Diğer taraftan, katma değer vergisinin reeskonta tabi tutulması, KDV Kanunu hükümlerine de aykırılık teşkil etmektedir.. KDV Kanunu'nun 58'inci maddesinde hesaplanan katma değer vergisinin gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınmayacağı belirtilmiştir. Alacak senedinin KDV dahil tutarı üzerinden reeskonta tabi tutulması, alacak tutarı içersindeki hesaplanan katma değer vergisinin bir kısmının reeskont yoluyla gider yazılması sonucunu doğuracağından, senede bağlı katma değer vergisinin de reeskonta tabi tutulması halinde, katma değer vergisine isabet eden reeskont tutarının kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınması gerekir.

g. Türk Lirası (Yeni Türk Lirası) Cinsinden Alacak Senetleri İçin Reeskont Hesaplaması Alacak Senedinin Nominal Değeri Üzerinden Yapılabilir:

Türk Lirası (Yeni Türk Lirası) cinsinden senetli alacaklar üzerinden reeskont hesaplamasıyla, senede bağlı alacağın mukayyet (nominal) değeri, değerleme günündeki

tasarruf değerine indirgendiğine göre; reeskont hesaplamasında esas alınacak bedel senedin taşıdığı nominal değerdir. Senette taşınmayan değerler reeskonta tabi tutulamayacağı gibi, senetli alacağın VUK'nun hükme bağladığı mukayyet (nominal) değeri dışında, diğer yöntemlerle hesaplanan değeri de reeskonta tabi tutulamaz.

Bu noktada belirtilmesi gereken önemli bir nokta; senede bağlı alacağın nominal değeri ile senede bağlı alacağın muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değerinin (mukayyet değerinin) aynı olması gereğidir. Yani, senedin taşıdığı nominal değerden farklı bir değer muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmesi halinde, mukayyet değerin senet nominal değerinden farklı olmasından ve dolayısıyla senet nominal değerinden farklı bir değer reeskonta tabi tutulabileceğinden değil, senet nominal değerinin muhasebe kayıtlarına yanlış intikal ettirildiğinden bahsedilebilir.

h. Reeskont Hesaplamasında İç İskonto Yöntemi Uygulanmalıdır:

238 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde de belirtildiği üzere, reeskont hesaplamalarında, T.C. Merkez Bankası'na uygulanan dış iskonto yönteminin çok uzun vadeler taşıyabilecek senetlerin değerlendirme günündeki kıymetlerinin hesaplanmasında kullanılması halinde, reeskont tutarı senet nominal değerini geçebildiği için, bu yöntemin kullanılması teknik olarak mümkün bulunmamakta; senede bağlı alacaklara ilişkin değerlendirme işlemlerinin, iç iskonto metoduna göre yapılması gerekmektedir.

i. Reeskont Hesaplamasında Kullanılacak İskonto Oranı Kanun Hükmüne Uygun Olarak Belirlenmelidir:

VUK'un 280'inci maddesinde, yabancı para ile olan senetli alacakların değerlendirme gününün kıymetine irca edilmesinde, senette faiz oranının yazılı olmadığı durumlarda değerlendirme gününde geçerli olan Londra Bankalar Arası Faiz Oranı'nın (LIBOR) esas alınacağı hükme bağlanmıştır. Aynı Kanun'un 281'inci maddesinde ise, Türk Lirası (Yeni Türk Lirası) ile olan senede bağlı alacakların değerlendirme gününün kıymetine irca edilmesinde, senette faiz oranı açıklanmış ise bu oran, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankası resmi iskonto haddinin uygulanacağı belirtilmiştir. 238 sıra numaralı Vergi Usul Kanun Genel Tebliği'nde, reeskont hesaplamalarında esas alınacak T.C. Merkez Bankası resmi iskonto oranının, reeskont işlemlerinde uygulanan faiz oranı değil, kısa vadeli avans işlemlerinde uygulanan faiz oranı olduğu açıklanmıştır.

Buna göre, senede bağlı alacağın yabancı para cinsinden olması halinde, reeskont hesaplamasının öncelikle senet üzerindeki faiz oranı esas alınarak yapılması; senette faiz oranı belirtilmemişse, senetli alacağın taşıdığı döviz cinsine ve vadeye göre LIBOR'un esas alınarak hesaplama yapılması gerekmektedir. Senede bağlı alacağın Türk Lirası (Yeni Türk Lirası) ile olması durumunda ise, reeskont hesaplamasının öncelikle senet üzerindeki faiz oranı esas alınarak yapılması; senette faiz oranı belirtilmemişse, hesaplamanın T.C. Merkez Bankası'nın kısa vadeli avans işlemlerinde uygulanan faiz oranına göre yapılması, yasal düzenleme gereğidir.

Belirtilen yasal düzenlemeler karşısında, yükümlülerin herhangi bir şekilde belirledikleri faiz oranlarının veya senede bağlı alacağın dayandığı diğer belge veya

dokümanlarda (sözleşme, fatura veya ödeme listesi) belirtilen faiz veya iskonto oranının reeskont işlemlerinde kullanılmasının olanaklı olduğu söylenemez.

j. Bankalar, Bankerler ve Sigorta Şirketleri Dışındaki Yükümlüler İçin Reeskont Hesaplaması Zorunlu Değil İhtiyaridir:

VUK'un 281'inci maddesinde hükme bağlandığı üzere; sadece bankalar, bankerler ve sigorta şirketleri, senede bağlı alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutmak zorundadırlar. Bankalar, bankerler ve sigorta şirketleri dışında kalan ve bilanço esasına göre defter tutan vergi mükellefleri vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlarını reeskonta tabi tutup tutmamak konusunda seçimlik hakka sahiptirler. Ancak, VUK'un 285'inci maddesi hükmüne göre; alacak senetleri için reeskont hesaplaması yapan mükellefler, borç senetleri için de aynı işlemi yapmak zorundadırlar.